

ปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพการตรวจวินิจฉัยเสมหะผู้มีอาการสงสัยป่วยเป็นวัณโรค ที่ห้องปฏิบัติการ
อ้างอิงชั้นสูตรวัณโรคแห่งชาติ สำนักวัณโรค กรมควบคุมโรค

FACTORS AFFECTING QUALITY OF *Tuberculosis* DIAGNOSIS IN SUSPECTED CASES
THE NATIONAL *Tuberculosis* REFERENCE LABORATORY, DEPARTMENT OF DISEASE CONTROL.

ชนัญตรี บุญอินทร์ 4936322 PHPH / M

วท.ม. (สาธารณสุขศาสตร) สาขาวิชาเอกบริหารสาธารณสุข

คณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ : ปิยธิดา ศรีเดช ศ.ด., พีระ กรีกกรีนจิตร วท.ม.(ชีวสถิติ)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพการตรวจวินิจฉัยเสมหะผู้มีอาการสงสัยป่วยเป็นวัณโรค ที่ห้องปฏิบัติการอ้างอิงชั้นสูตรวัณโรคแห่งชาติ สำนักวัณโรค กรมควบคุมโรค เก็บข้อมูลจากผู้ที่มีมารับบริการตรวจวินิจฉัยเสมหะหาเชื้อวัณโรครายใหม่ และจะใช้ผลการตรวจครั้งแรก จำนวน 394 คน โดยใช้แบบสอบถาม การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติพรรณนา แสดงด้วยค่า ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติวิเคราะห์ ใช้การทดสอบไคสแควร์

ผลการวิจัยพบว่าคุณภาพการตรวจวินิจฉัยเสมหะผู้มีอาการสงสัยป่วยเป็นวัณโรค จากผลการประเมินผลการอ่านสไลด์ของผู้ปฏิบัติงานประจำ (ผู้ถูกประเมิน) เปรียบเทียบกับผลความคาดเคลื่อนของการตรวจวินิจฉัยเสมหะด้วยกล้องจุลทรรศน์ จำนวน 394 ตัวอย่าง มีผลการอ่านสไลด์ถูกต้องตรงกัน ร้อยละ 98.7 ผู้ปฏิบัติงานประจำอ่านไม่พบเชื้อทงกรดแต่ผู้ประเมินอ่านพบเชื้อทงกรด (ผลลบปลอม) ร้อยละ 0.6 ผ่านเกณฑ์มาตรฐาน แต่ผู้ปฏิบัติงานประจำอ่านพบเชื้อทงกรดแต่ผู้ประเมินอ่านไม่พบเชื้อทงกรด (ผลบวกปลอม) ร้อยละ 6.1 ซึ่งไม่ผ่านเกณฑ์มาตรฐานความคาดเคลื่อนของการตรวจด้วยกล้องจุลทรรศน์ โดยเกณฑ์จะยอมให้เกิดผลบวกปลอมไม่ได้แม้แต่แผ่นเดียว ขณะที่ความรู้และทัศนคติของผู้รับบริการบางข้ออยู่ในระดับไม่ดีเกี่ยวกับการเก็บเสมหะมีผลต่อพฤติกรรมที่แสดงออก คือ คุณภาพเสมหะที่เก็บได้เป็นเสมหะปนน้ำลายหรือน้ำลาย ร้อยละ 92.4 คุณภาพเสมหะของขั้นตอนการตรวจวินิจฉัยส่วนใหญ่ไม่ดี ส่งผลให้การเสมียร์ส่วนใหญ่บาง และไม่สม่ำเสมอ พบว่า ด้านผู้ให้บริการ คือ คุณภาพเสมหะ ความหนาบาง ความสม่ำเสมอของสไลด์และการอ่านสไลด์ มีความสัมพันธ์กับคุณภาพการตรวจพบเชื้อทงกรดด้วยกล้องจุลทรรศน์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ $p \text{ value} < 0.001$ ดังนั้นควรให้สุขศึกษาแก่ผู้รับบริการโดยใช้แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรม เพื่อวัดความสำเร็จของการสื่อสารหรือถ่ายทอด และ ควรจัดการอบรมเชิงปฏิบัติการ เพื่อให้บุคลากรได้รับความรู้ใหม่ๆ และตระหนักในการตรวจวินิจฉัยตามสมรรถนะบุคลากร โดยการรายงานผลย้อนกลับ การประชุมแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การบริหารจัดการความรู้ เพื่อให้เกิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ มุ่งสู่การปฏิบัติให้เกิดประโยชน์แก่การปฏิบัติงานจริง

คำสำคัญ : คุณภาพ / การตรวจวินิจฉัย / เสมหะ / กล้องจุลทรรศน์

FACTORS AFFECTING QUALITY OF *Tuberculosis* DIAGNOSIS IN
SUSPECTED CASES THE NATIONAL *Tuberculosis* REFERENCE
LABORATORY, DEPARTMENT OF DISEASE CONTROL.

CHANATTREE BOONIN 4936322 PHPH / M

M.Sc.(PUBLIC HEALTH) MAJOR IN PUBLIC HEALTH ADMINISTRATION

THESIS ADVISORY COMMITTEE : PIYATHIDA TRDECH Dr.P.H.,
PEERA KRUEGKRUENJIT M.Sc.

ABSTRACT

This is descriptive research whose objective is to study the factors that affect quality of *Tuberculosis* diagnosis in suspected cases at the National *Tuberculosis* Reference Laboratory, Department of Disease Control. The data was collected from 394 persons who visited TB clinics for newly suspected *Tuberculosis* diagnosis by using the first result of sputum examination and a questionnaire. The data analysis used descriptive statistics to show percentage, mean, standard deviation and Chi-square test results.

The results of this study indicate that the agreement rate of the quality on *Tuberculosis* diagnosis of the suspected cases using 394 smear slide examinations between permanent officers (persons making the initial assessment) and controllers was 98.7 %. The sputum examination showed that results not found by permanent officers on white acid fast bacilli were found by the controller to be 0.6 % of cases. That is in the acceptable level grade of false negatives. The discrepancy between acid fast bacilli found by permanent officers to acid fast bacilli not found by the controller was 6.1%. This is unacceptable for the false positive slides. The knowledge and attitude about sputum collection of the suspected cases was not good. This affected the behavior of these people in that they produced unsatisfactory sputum quality as the sputum was mixed with saliva and was saliva alone in 92.4 % of cases. Most of the bad sputum quality was caused by thin and uneven smear slides. The results of macroscopic examination on items of thick and thin smear slides, evenness of the smears, and the reading of AFB smears showed relation to quality of *Tuberculosis* diagnosis by microscope p value < 0.001 . Thus, hygiene should be taught to the users via the theory on knowledge, attitude and behavior for assessment success in the communication or relay. Permanent officers should receive new knowledge on checking following Human Resource Development guidelines by using feed back reports from the Learning Organization Knowledge Management and Community of Practices.

KEY WORDS : QUALITY / DIAGNOSIS / SPUTUM / MICROSCOPY

96 pages